

12. Павлуцкий Г. Проект закона об охране древних памятников в России / Г. Павлуцкий // Военно-исторический вестник при Киевском отделе Императорского Русского Военно-исторического общества. – К., 1912. – Кн.1. – С.115–129.

13. Сторчай О. Художні твори Григорія Павлуцького на київських виставках 1910-х років / О. Сторчай // Образотворче мистецтво. – 2013. – №2. – С.118–119; №3. – С.130–133.

14. Телячий Ю. Первый Всеукраинский съезд деятелей изобразительного искусства (1918 г.) / Ю. Телячий // Ученые записки УО ВГУ им. П. М. Машерова. Т.17. – Витебск, 2014. – С.39–43.

15. І. Ходак Данило Щербаківський як організатор академічної науки [Електронний ресурс] / І. Ходак. – Режим доступу: <http://um.etnolog.org.ua/zmist/2007/119.pdf>.

16. Щербань Т. Мистецтвознавці Українського наукового товариства та їхній внесок у науку, освіту, культуру [Електронний ресурс] / Т. Щербань // Вісник НАН України. – К., 2009. – №11. – С.45–55.

References

1. Afanas'jev V. Doslidnyk ukrai'ns'kogo mystectva Grygorij Pavluc'kyj / V. Afanas'jev // Narodna tvorčist' ta etnografija. – 2003. – №4. – S.13–22.

2. Afanas'jev V. Sekcija mystectv Ukrai'ns'kogo naukovogo tovarystva v Kyjevi [Elektronnyj resurs]. – Dostupnyj z: http://librar.org.ua/sections_load.php?s=art&id=889&start=2.

3. Grygor'jeva T. Z istorii' zberezhennja istoryko-kul'turnoi' spadshhny Ukrai'ny: dijtal'nist' Kyi'vs'kogo tovarystva ohorony pam'jatok starovyny i mystectva [Elektronnyj resurs] / T. Grygor'jeva, O. Denysenko. – Dostupnyj z: <http://history.ukma.kiev.ua/docs/journals/naukovi-zapysky/3/grygorieva-denysenko.pdf>.

4. Denysenko O. Grygorij Pavluc'kyj ta jogo vnesok u pam'jatkoohoronnju spravu / O. Denysenko // Krajeznavstvo. – К.: Instytut istorii' Ukrai'ny NAN Ukrai'ny, 1999. – №1–4. – S.115–118.

5. Krevc'kyj I. Ukrai'ns'ka akademija nauk u Kyjevi / I. Krevc'kyj // Literaturno-naukovyj visnyk. T. XXVIII, kn. VII. – L'viv, 1922. – S.68.

6. Kuprijchuk V. Transformacijni peretvorennja systemy derzhavnogo upravlinnja v galuzi kul'tury v dobu Central'noi' rady (berezen' 1903 – kviten' 1918 rr.) [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu: <http://www.academy.gov.ua/ej/ej17/PDF/4.pdf>.

7. Lupandin O. Pytannja restytucii' kul'turnyh cinnostej v konteksti ukrai'ns'ko-rosijs'kyh myrnyh peregovoriv 1918 r. [Elektronnyj resurs] / O. Lupandin. – Dostupnyj z: <http://dSPACE.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/28227/12-Lupandin.pdf?sequence=1/>

8. Mashtalir A. Plany budivnyctva pam'jatnyka T. G. Shevchenkovi u Kyjevi v dobu Get'manatu P. Skoropads'kogo (kviten' – gruden' 1918 r.) / A. Mashtalir // Visnyk Kam'janec'–Podil's'kogo nacional'nogo universytetu imeni Ivana Ogijjenka. – Kam'janec'–Podil's'kyj. – 2012. – №7. – S.411–418.

9. Myrs'ka T. Dijal'nist' viddilu plastychnyh mystectv u 1917–1918 rokah / T. Myrs'ka // Visnyk Kyi'vs'kogo universytetu imeni Tarasa Shevčenka. Serija: Istorija. – 1997. – Vyp.35. – S.99–106.

10. Nestulja O. Kul'turna komisija pry delegacii' Ukrai'ny na myrnyh peregovorah z Rosijeju 1918 r.: hronika dijtal'nosti / O. Nestulja. – Poltava, 1993. – 64 s.

11. Nestulja S. Sofijs'ka komisija Vseukrai'ns'koi' akademii' nauk (1921 r.) / S. Nestulja // Istorychna pam'jat'. – 2000. – S.176–182.

12. Pavluc'kyj G. Proekt zakona ob ohrane drevnih pamjatnikov v Rossii / G. Pavluc'kyj // Voенно-istoricheskij vestnik pri Kievskom otdelі Imperatorskogo Russkogo Voенно-istoricheskogo obshhestva. – К., 1912. – Кн.1. – S.115–129.

13. Storchaj O. Hudozhni tvory Grygorija Pavluc'kogo na kyi'vs'kyh vystavkah 1910-h rokiv / O. Storchaj // Образотворче мистецтво. – 2013. – №2. – S.118–119; №3. – S.130–133.

14. Teljachij Ju. Pervyj Vseukrainskij s'ezd dejatelej izobrazitel'nogo iskusstva (1918 g.) / Ju. Teljachij // Uchenye zapiski UO VGU im. P. M. Masherova. T.17. – Vitebsk, 2014. – S.39–43.

15. I. Hodak Danylo Shherbakiv's'kyj jak organizator akademichnoi' nauky [Elektronnyj resurs] / I. Hodak. – Rezhym dostupu: <http://um.etnolog.org.ua/zmist/2007/119.pdf>.

16. Shherban' T. Mystectvoznavci Ukrai'ns'kogo naukovogo tovarystva ta i'hnij vnesok u nauku, osvitu, kul'turu [Elektronnyj resurs] / T. Shherban' // Visnyk NAN Ukrai'ny. – К., 2009. – №11. – S.45–55.

Bogatikova E. V., post-graduate student of Mariupol State University (Ukraine, Mariupol), lol9877@meta.ua

Place of Gregory Pavlutskiy (1861–1924) in the public life of Ukraine at the end of the XIX – early XX centuries

The article deals with the role of G. Pavlutskiy in public life of Ukraine. His participation in the work of the scientific and educational societies of Ukraine – the Ukrainian Scientific Society, the Kyiv Society of Antiquities and Arts, the Historical Society of Nestor-Chronicler, and the Kyiv Society for the Protection of Monuments and Art. The role of G. Pavlutskiy in preservation and return of cultural monuments to Ukraine is highlighted. The author describes the activities of the scientist in restoring historical monuments of the country, in particular Sophia of Kyiv. The paper shows the contribution of G. Pavlutskiy to the creation of art societies in Ukraine. It has been established that due to the public authority and efforts of the scientist at the beginning of the last century a number of such companies acted in the capital – the Kiev Society of Artists, the Society of Ukrainian Plastic Arts, etc. It is proved that due to his active civic position G. Pavlutskiy made a significant contribution to the development of the scientific and social life of the country.

Keywords: G.G. Pavlutsky, art societies, plastic art.

* * *

УДК 930.1:908(477.81)

Скоков О. Д.,
магістр історії (Україна, Острозьк),
olexsandrskokov@i.ua

ЧАС ЗАСНУВАННЯ НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ В М. ОСТРОЗІ В ІСТОРИОГРАФІЇ СЕРЕДИНИ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТ.

Автором ставиться мета з'ясувати інтелектуальний контекст дослідницької літератури сер. ХІХ – поч. ХХІ ст., а також здійснити аналіз праць науковців відносно такої проблеми як час заснування навчального закладу в м. Острозі. При вивченні даної теми нами використовувалися історико-хронологічний, історико-ситуаційний та метод історіографічного аналізу. Дослідивши науковий доробок авторів вище окреслених часових рамок, ми дійшли до висновку, що у дореволюційний час історики окреслювали цю подію, як правило, 70–80 рр. ХVІ ст. не обгрунтовуючи своєї думки. Радянські ж дослідники, в основному, конкретизували як дату появи даної освітньої установи, так і пояснювали свою позицію з приводу цієї проблеми. У сучасний період поряд із працями, в яких лише принагідно (без аргументації) думки відзначено час заснування учбової установи в Острозі, мають місце також роботи в котрих пояснюється дата появи цього закладу на світ.

Ключові слова: Острозький навчальний заклад, дослідник, історіографія.

У 70-х рр. ХVІ ст. в Острозі виник навчальний заклад, який був складовою частиною культурно-освітнього осередку, який включав у себе, окрім освітньої установи, також науковий гурток та друкарню. Саме завдяки цьому дане волинське місто перетворилося на короткий проміжок часу в один із найбільш значних духовних центрів того часу на українських землях. Незважаючи на те, що історії волинської освітньої установи приділено (як мінімум із середини ХІХ ст.) доволі багато дослідницької уваги, все ж стосовно дати її появи на світ і в наш час мають місце дискусії. Саме тому, на нашу думку, історіографічний огляд наукового доробку дослідників щодо даної проблеми дозволить скласти чіткіше уявлення відносно часу заснування Острозького навчального закладу та буде сприяти, в цілому, подальшим студіям відносно історії Острозького культурно-освітнього центру.

Стаття є спробою подати історіографічний огляд наукової спадщини істориків сер. ХІХ – поч. ХХІ ст. з історії вивчення такої проблеми як дати виникнення Острозького освітнього закладу, оскільки до цього часу дана тема спеціально не вивчалася. Ця проблема якщо і привертала увагу дослідників, то лише як один із аспектів усього Острозького культурно-освітнього

центру, як наприклад у публікаціях Леоніда Тимошенка [44] чи Віталія Яремчука [52], або ж лише принагідно була висвітлена у праці Петра Кралюка [28], через що дані роботи не дозволяють скласти уявлення про історіографічну спадщину цієї проблеми.

Метою цієї статті є з'ясування інтелектуального контексту дослідницької літератури сер. XIX – поч. XXI ст., а також здійснення аналізу праць науковців щодо проблеми часу виникнення Острозького навчального закладу.

Після третього розподілу Речі Посполитої 1795 р. Волинь відійшла під скіпетр династії Романових. Попри це, вона і далі в політичному та господарському плані була пов'язана із Польщею через те, що у культурно-громадському житті переважав польський елемент [23, с. 232]. Рішучий курс на русифікацію краю був проголошений російським урядом після придушення польських повстань 1830 та 1863–1864 рр. [23, с. 233]. В той час з'явився великий пласт наукової і науково-популярної літератури, в якій минуле Волині змальовувалося у вигідному для офіційної влади світлі [7, с. 13]. Підходящою в тій ситуації виявилася діяльність князів Острозьких, визнаних «столпами» і «ревнителами» Православ'я, «хранителями російської ідентичності» в умовах «польсько-католицького панування» [7, с. 14]. Саме тому багато дослідників у дореволюційний час приділяли увагу у своїх працях навчальному закладі в Острозі – дітищу В.–К. Острозького, в т.ч. і такому його аспекту як даті заснування даної освітньої установи.

У дореволюційний період дослідники, як правило, лише мимоволі торкалися проблеми часу виникнення Острозького навчального закладу. Невідомий автор «Князя Константина (Василя) Острожского» зазначив, що ця подія мала місце біля 1580 р. [19, с. 392], тоді як Михайло Максимович окреслив її 70–ми роками XVI ст. [32, с. 27; 31, с. 179]. В праці «Константин II князь Острожский» ще одного невідомого автора визначено заснування Острозького навчального закладу 1580 р. [24, с. 8], тоді як Павло Лук'янович вважав, що він вже існував між 1554 і 1564 рр. Даній автор дотримувався такої позиції через те, що розділяв свідчення Стебельського, згідно із яким сини В.–К. Острозького отримали початкову освіту в Острозькому навчальному закладі [Цит. за: 47, с. 243]. Натомість у праці Аполлонія Сендульського заснування даної освітньої установи віднесено до 1570 р. [41, с. 51–52], а у роботах невідомого автора «К портрету кн. Константина Острожского» [16, с. 526] та Помпея Батюшкова [2, с. 138] ця подія трапилася у 70–х рр. XVI ст. У книзі «Девятисотлетіє Православ'я на Волині. 992 – 1982. Часть I» організація Острозького освітнього закладу віднесена до 1556 – 1558 рр., [6, с. 244], тоді як у «Энциклопедическом словаре» дана подія мала місце не раніше 1577 і не пізніше 1580 р. [37, с. 364].

Окрім П. Лук'яновича, свою позицію щодо питання часу виникнення освітньої установи в Острозі обґрунтував також і Костянтин Харлампович. Він відкинув думку П. Лук'яновича відносно даної проблеми через повторення останнім інформації Стебельського щодо навчання М. Смотрицьким (який народився біля 1578 р.) синів В.–К. Острозького. Натомість К. Харлампович навівши уривок із листа А. Посевіна від 1581 р., в якому говорилося про наявність у князя [Василя–Костянтина – О. С.] Острозького школи, зазна-

чив те, що «більш вірогідно, що вона була відкрита у зв'язку із типографією і, отже, не раніше 1576 – 1580 рр.» [47, с. 243–244].

Надалі в працях, які були видані пізніше ніж вище проаналізовані нами, продовжував зберігатися різнобій думок щодо часу заснування Острозького навчального закладу, коливаючись в межах 70–80–х рр. XVI ст. Зокрема, Е. Ліхач появу даної освітньої установи відніс до 1580 р. [30, с. 465], Михайло Грушевський схилився до думки, що вона з'явилася в 1570–х рр. [4, с. 484], Платон Жукович дану подію відніс до к. 70–х поч. 80–х рр. XVI ст. [9, с. 354], невідомий автор «Князя Константина Константиновича Острожского» до 1570 р. [20, с. 2–3], Константин Левицький до 1580 р. [29, с. 159], О. Титов до 70–х років XVI ст. [45, с. 22–23], М. Предтечевський до 1580 р. [39, с. 10] та Станіслав Кардашевич до кінця другої половини XVI ст. [54, с. 143].

Докорінно змінилася ситуація для історичної науки у радянський період через утвердження принципу партійності. Він наніс для неї велику шкоду, оскільки змушував дослідників підлаштовувати свої висновки до духу і букви партійних документів, жертвуючи при цьому об'єктивністю [25, с. 327]. Попри це, в радянський час історія Острозького осередку вивчалася набагато ґрунтовніше, ніж раніше. Вимушено відмовившись від концептів української національної історіографії та так само вимушено прийнявши накинуту тезу про «благотворний» вплив російської культури, вчені створили чимало цікавих і потрібних праць. До чинників, які сприяли дослідженню Острозького культурно-освітнього осередку, слід віднести тогочасний дискурс історії книгодрукування як суто світського явища історії та культури [44, с. 155–156].

Острозький краєзнавець Григорій Равчук зазначив про заснування навчального закладу в Острозі як при житті К. І. Острозького, так і В.–К. Острозьким [40, с. 35] не продатувавши час його появи. У енциклопедичному виданні «Історії міст і сіл УРСР» було віднесено цю подію до 70–х рр. XVI ст. [15, с. 17]. Ярослав Ісаєвич в даному питанні опирався на виявлений Буквар І. Федорова, який був випущений у світ в Острозі 18 червня 1578 р. Передмова цієї книги засвідчує, за словами історика, що організацію даної освітньої установи було завершено не пізніше першої половини 1578 р., а ймовірно вже в 1576–1577 рр. [12, с. 69]. У ще одній енциклопедичній праці – «Истории Украинской ССР» окреслили заснування Острозького навчального закладу 70–ми роками XVI ст. [11, с. 461]. До цих же часових рамок Я. Ісаєвич відніс утворення даної установи у наступній його публікації [10, с. 13]. З приводу цієї проблеми А. Мильніков зазначив про виникнення Острозького навчального закладу в середині 1570–х рр. [35, с. 24], тоді як Микола Ковальський його появу на світ у даних часових рамках обґрунтував двома аргументами. До першого з них він відніс зібрання вчених та просвітителів в Острозі, завдяки діяльності яких і міг виникнути Острозький колегіум, тоді як до другого – виявлення в бібліотеці м. Гота (НДР) острозької Азбуки 1578 р. [21, с. 54].

Ігор Мицько заснування Острозького навчального закладу відніс до 1576–1578 рр. Появу даної освітньої установи у шойно окреслених часових рамках дослідник аргументував передмовою острозької Азбуки та остаточним переходом Острога до рук В.–К. Острозького.

Щодо першого доказу І. Мицько відзначив, що оскільки передмова острозької Азбуки була випущена 18 червня 1578 р. це значить, що до середини 1578 р. діяльність острозької освітньої установи вже була налагоджена. Відносно другого аргументу – остаточного переходу Острога у володіння В.–К. Острозького в листопаді 1576 р. дослідник вважає, що до того року закладати навчальний заклад в Острозі не було ніякого резону [36, с. 57].

Продовжив розвивати свою точку зору щодо даної проблеми І. Мицько послуговуючись заповітом та листом із татарського полону В. Загоровського – волинського шляхтича, відомого своїми просвітницькими поглядами. Історик зазначив, що листом із татарського полону він, будучи близьким із А. Курбським і В.–К. Острозьким, признав їх виконавцями заповіту і опікунами своїх дітей. Також В. Загоровський просив послати своїх синів в науку до Курбського чи до віленських єзуїтів, ні словом не згадуючи про острозьку Академію [36, с. 57]. Звідси І. Мицько припустив, що до часу полону В. Загоровського весною 1576 р., навчальний заклад в Острозі ще не існував [36, с. 58].

Наостанок, для аргументації своєї думки І. Мицько зазначив те, що в антиправославному трактаті єзуїта П. Скарги «Об единстве церкви божей...» (Вільно, 1577) мова йде про непотрібність і неможливість навчання старослов'янській мові: «І не було ще в світі і не буде ніякої академії, колегії, де б теологія, філософія і інші вільні науки іншими мовами (крім латинської і грецької) вивчалися і де б ними розумілися... Із слов'янської мови ніхто не може бути вченим». І. Мицько вважає, що створюється враження, ніби Скарга відмовляє когось від заснування такого навчального закладу. На його думку слова із вище неведеного уривку, а також присвячення книги В.–К. Острозькому, вказують як раз на острозьку Академію, де передбачалося вивчати старослов'янську мову і східнослов'янську культурну традицію. Оскільки передмова книги П. Скарги датується 7 лютим 1577 р., а її підготовка й редагування зайняли декілька місяців, це опосередковано вказує, як вважає І. Мицько, на кінець 1576 р. [36, с. 58].

1576–1577 роками [як можна зрозуміти із тексту роботи – О. С.] окреслив появу Острозького навчального закладу також Я. Ісаєвич у ще одній його праці, аргументуючи свою думку переходом у 1576 р. Острога у володіння В.–К. Острозького [14, с. 34].

До робіт радянського періоду, в яких висвітлювалася проблема часу заснування волинської освітньої установи, також необхідно віднести монографію І. Мицька «Острозька слов'яно–греко–латинська академія». Аргументація у ній дати появи даного навчального закладу така ж як у вище проаналізованій нами статті цього дослідника, опублікованій у збірнику «Федоровских чтений». Зокрема, заснування Острозької освітньої установи І. Мицько обґрунтував передмовою острозького Буквара 1578 р., остаточним переходом міста у володіння В.–К. Острозького, заповітом та листом В. Загоровського із полону, а також антиправославним трактатом П. Скарги «Про єдність церкви Божої» [34, с. 28–29].

Якісно нова історіографічна ситуація, що витворювалася з кінця 1980–х рр. і остаточно сформувалася після здобуття Україною незалежності, дала поштовх для досліджень діяльності Острозького культурного осередку, на які тепер не накладалися обов'язкові для радянських

часів ідеологічні штампи [26, с. 33], через відкидання їх дослідниками вже суверенної України [25, с. 333]. Саме тому найголовнішим завданням вітчизняних істориків в умовах відновлення державної незалежності стало створення фундаментальної, по–справжньому наукової історії українського народу через переосмислення всієї попередньої історіографії та комплексне вивчення і нове прочитання джерел з історії України без будь–яких ідеологічних упереджень [17, с. 433].

Частина авторів у сучасний період щодо проблеми визначення часу заснування волинського навчального закладу, лише називала дату його утворення не обґрунтовуючи (чи майже не обґрунтовуючи) свою думку. Зокрема, Ярослава Стратій вважає, що Острозький навчальний заклад було засновано 1576 р. [42, с. 90]. Цим же роком дану подію датує Андрій Ясіновський [53, с. 97]. Наталя Яковенко припускає про появу цієї учбової установи у 1578 р. [51, с. 137; 50, с. 211]. М. Ковальський [22, с. 4], Ігор Пасічник (обґрунтувавши її заснування кінцем року після переходу міста у власність В.–К. Острозького) [38, с. 7] та Рафаель Шпізель – 1576 р. [49, с. 61; 48, с. 155].

Зі свого боку Микола Манько стверджує, що заснування Острозької освітньої установи більшість сучасних авторів відносять до 1576 р., аргументуючи свою думку остаточним переходом в той час міста у власність В.–К. Острозького, першою згадкою про неї у Букварі 1578 р. та її іменування академією у заповіті Гальшки Острозької 1579 р. [33, с. 9]. Борис Гудзяк пов'язав появу цього навчального закладу із початком діяльності гуртка у середині 1570–х рр., через що й «педагогічна робота мала б розпочатися невдовзі». Для аргументації своєї думки, дослідник також вказує на згадку про школу у передмові до Буквара, що з'явився у червні 1578 р. [5, с. 166–167].

Олена Апанович зазначила про те, що цей освітній заклад виник в останній третині XVI ст. [1, с. 185]. Я. Ісаєвич же відзначив як те, що він почав діяти не пізніше 1576 р. [13, с. 71], так і те, що сама організація школи була тривалим процесом і не пізніше 1578 р., чи наприкінці цього ж року, виникла школа для дітей, а не пізніше 1583 р. заклад вже функціонував як колегіум [13, с. 119]. Тарас Вихованець вважає, що з'явився Острозький освітній заклад нап. 70–х – на поч. 80–х рр. XVI ст. [3, с. 163–164]. Польський дослідник Томаш Кемпа з цього приводу навів думку І. Мицька про виникнення даної освітньої установи найімовірніше нап. 1576 р., а скоріш за все після підтвердження прав на Острог В.–К. Острозького Стефаном Баторієм [18, с. 121]. Ігор Тесленко зазначає про її закладення в останній третині XVI ст. [43, с. 196], тоді як П. Кралюк називає 1576 р. вірогідною датою заснування учбової установи в Острозі [27, с. 4].

Найбільше уваги з усіх проаналізованих нами праць сучасного періоду відносно проблеми часу виникнення волинської учбової установи приділив Василь Ульяновський. Даний історик вважає, що фондуші не дозволяють цим же роком говорити про заснування і початок функціонування Острозького навчального закладу, оскільки, як правило, спочатку надавався матеріальний фондуш, а вже потім розпочинався підготовчий процес. Звідси дослідник висноує, що якщо Гальшчин фондуш був наданий 1577 р. то виходить, що

класичну дату – 1576 р., завдяки дослідженням І. Мицька та Я. Ісаєвича, слід пересунути [46, с. 801].

Не розділяє В. Ульяновський також думки про верхню межу заснування навчального закладу в Острозі 1578 р., коли для потреб школи було видано Буквар, оскільки підручник, як і фундуш, як вважає автор монографії, міг з'явитися до початку його функціонування. За словами В. Ульяновського, у передмові Буквара йдеться лише про наказ князя щодо створення школи та друкарні й притому в зворотному порядку [46, с. 801].

Дослідник також вважає гіпотетичним припущення, що саме заснування навчального закладу в Острозі мав на увазі П. Скарга у своїй книзі «Про єдність Церкви Божої», яка вийшла 1577 р. та в якій стверджувалося, що «з руської мови не може вийти вчений» [46, с. 801]. Відкидає В. Ульяновський також думку про те, що надання Віленському єзуїтському колегіуму статусу академії 7 липня 1578 р. та затвердження її ректором П. Скарги може вважатися відповіддю на «острозький освітній проект». Пояснює свою позицію історик тим, що віленські єзуїти давно домагалися цього перетворення, якому противився Краківський університет, та тим, що «острозький проект» був у такому зародку що його у Вільні, як припускає дослідник, не сприймали серйозно [46, с. 801].

Зрештою В. Ульяновський наводить думку Т. Кемпи, який вважає, що створення Острозького колегіуму відбувалося поступово – спочатку виникла початкова школа, яка після поповнення її відповідними викладачами в 1585 р. переросла в середню, тобто в колегіум. Пояснює він цю позицію тим, що ще 1584 р. Тимофій Аннич (Михайлович) підписувався як «диак школи руської острозкой», тоді як 1587 р. Гораций Спаноккіо писав про вже функціонуючий колегіум в Острозі. Доповнює дану тезу В. Ульяновський і тим, що продовж 1583–1584 рр. нунцій Болоньєтті регулярно доповідав у Рим про необхідність направлення звідти викладачів, знайомих зі східним обрядом та мовою, для навчання молоді в цьому колегіумі [46, с. 802].

Схожа думка простежується і у російського дослідника Константина Єрусалимського, який вважає, що не раніше 1576–1577 рр. в Острозі виникла школа, а біля 1585 р. – православна Академія князя В.–К. Острозького [8, с. 117–118].

Підбиваючи підсумки можемо констатувати, що у дореволюційний період, серед проаналізованих нами праць, проблемі часу заснування Острозького навчального закладу не приділялося достатньо уваги. Дослідники, як правило, якщо і торкалися даної теми, обмежувалися лише окресленням дати появи цієї освітньої установи, відносячи цю подію до 70–80-х рр. XVI ст. Серед усіх розглянутих нами праць дореволюційного періоду лише П. Лук'янович та К. Харлампович обґрунтували свою позицію відносно цієї проблеми. Перший із щойно названих істориків дотримувався думки, що навчальний заклад в Острозі існував між 1554 і 1564 рр. через те, що синів В.–К. Острозького навчав М. Смотрицький. К. Харлампович відкинув дану тезу та вважав, що ця установа виникла у 1576–1580-х рр. у «зв'язку із типографією».

Значно відрізняється науковий доробок проаналізованих нами праць радянського періоду, порівняно із дореволюційним. Це проявилось як у конкретизації

часу появи Острозького навчального закладу, так і у власне обґрунтуванні самої дати заснування волинської освітньої установи. Попри це, була присутня також у працях радянського часу інформація, в якій поява на світ даної установи окреслювалася 70–80 рр. XVI ст. без пояснення причин її виникнення. Обґрутовуючи дату заснування навчального закладу в Острозі Я. Ісаєвич пояснив його появу у 1576–1578 рр. передмовою Буквара 1578 р. та переходом Острога у 1576 р. у володіння В.–К. Острозького. М. Ковальський окресливши заснування цього закладу 70-ми рр. XVI ст. пояснив це зібранням в Острозі вчених та просвітителів, а також виявленням острозької Азбуки 1578 р. Найповніше обґрунтував свою думку щодо часу появи Острозького навчального закладу у 1576–1578 рр. І. Мицько. Він вважав, що на користь даної тези свідчить передмова острозької Азбуки, остаточний перехід Острога у володіння В.–К. Острозького, заповіт та лист з татарською полону шляхтича В. Загоровського, а також уривок із книги П. Скарги «Об единстве церкви божей...» з її присвятою В.–К. Острозькому.

У значній частині праць сучасного періоду, що нами розглядалися, дослідники лише мимоволі торкалися проблеми часу заснування Острозького навчального закладу, зазначаючи лише про рік (роки) даної події. Як правило таким (такими) вони позначали 1576 р., значно рідше – 1578, останню третину XVI ст. чи окреслювали появу учбової установи в Острозі 70–80-ми рр. XVI ст.

Не зазнала суттєвих змін і аргументація у розглянутих нами працях щодо дати заснування волинської учбової установи порівняно із радянським періодом. Як і в попередню епоху час виникнення Острозького навчального закладу пояснюється переходом Острога до рук В.–К. Острозького та передмовою Буквара 1578 р. Разом з цим у праці М. Манька обґрунтовується дата його появи в 1576 р. заповітом Гальшки 1579 р., а у Б. Гудзяка говориться про виникнення волинської освітньої установи у середині 70-х рр. XVI ст. через початок роботи наукового гуртка в місті.

Найповніше серед усіх проаналізованих нами праць сучасного періоду проблему часу появи Острозького навчального закладу подано у монографії В. Ульяновського. Із аргументації автора відносно даної теми слідує, що дату заснування волинської учбової установи із 1576–1578 рр. необхідно перенести далі. В. Ульяновський вважає, що освітній заклад в Острозі мав з'явитися після фундуша Гальшки 1579 р. чи передмові Буквара 18 червня 1578 р. Окрім цього, він також не пов'язує заснування цієї установи і вихід у світ книги П. Скарги «Про єдність церкви Божої» 1577 р. та відкидає думку про те, що надання Віленському єзуїтському колегіуму статусу академії 7 липня 1578 р. може вважатися відповіддю на «острозький освітній проект». Зрештою В. Ульяновський навіть думку Т. Кемпи, який вважає, що створення Острозького колегіуму відбувалося поступово – спочатку виникла початкова школа, яка після поповнення її відповідними викладачами в 1585 р. переросла в середню, тобто в колегіум.

Список використаних джерел

1. Апанович О. Острозька академія // Наукові записки Університету «Острозька Академія»: Історичні науки. – Острог, 2000. – Вип.1. – С.185–186.

2. Батюшков П. Н. Вольнь. Историческія судьбы Юго-западнаго края. – Санкт-Петербургъ, 1888. – 428 с.
3. Вихованець Т. Острозькі храми XVI – середини XVII ст. // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог, 2008. – Вип.13. – С.160–204.
4. Грушевський М. Історія України-Руси. Том VI. Житє економічне, культурне, національне XIV–XVII віків. – Київ-Львів, 1907. – 674 с.
5. Гудзяк В. Криза і реформа: Київська митрополія, Царгородський патріархат і генеза Берестейської унії. – Львів, 2000. – 426 с.
6. Девятисотлітєтє православія на Волини. 992–1892 г. Часть I. – Житомир, 1892. – 646 с.
7. Дзярнович О., Рагаускене Р., Тесленко І., Черкас Б. Князь Острозькі. Науково-популярне видання. – Київ, 2014. – 280 с.
8. Єрусалимский К. Православная академия на Волини в XVI в.: нереализованный проект князя Андрея Курбского // Острозька Давнина. – Остріг, 2014. – Вип.3. – С.113–147.
9. Жукович П. Князь Константин Константинович Острожский в борьбе с церковной унией // Прибавления к Церковным ведомостям. – Санкт-Петербург, 1908. – №8. – С.353–362.
10. Исаевич Я. Д. Острожская Библия как памятник межславянских культурных связей // Федоровские чтения 1981. – Москва, 1985. – С.12–23.
11. История Украинской ССР в десяти томах. – Киев: Наук. думка, 1982. – Т.2. – 592 с.
12. Исаевич Я. Д. Першодрукар Іван Федоров і виникнення друкарства на Україні. – Львів, 1975. – 151 с.
13. Исаевич Я. Украинское книговедение: витоки, розвиток, проблеми. – Львів, 2002. – 520 с.
14. Исаевич Я. Д. Литературна спадщина Івана Федорова. – Київ, 1989. – 192 с.
15. Історія міст і сіл Української РСР. Ровенська область. – Київ: АН УРСР, 1973. – Т.26. – 657 с.
16. К портрету кн. Константина Острожского // Киевская старина. – Киев, 1883. – Т.7. – С.523–528.
17. Калакура Я. С. Українська історіографія: Курс лекцій. – Київ, 2004. – 496 с.
18. Кемпа Т. Костянтин Василь Острозький (бл. 1524/1525–1608) воевода Київський і маршалок землі Волинської. – Хмельницький, 2009. – 342 с.
19. Князь Константин (Василий) Острожский // Православный собеседник. – Казань, 1858. – Ч.1. – С.365–392, 536–566.
20. Князь Константин Константинович Острожский // Троицкие листки. – Сергиев Посад, 1908. – С.1–4.
21. Ковальский Н. Острог как политико-административный, экономический и культурный центр XVI в. // Федоровские чтения 1981. – Москва, 1985. – С.49–56.
22. Ковальський М. П. Етюди з історії Острога: Нариси. – Острог, 1998. – 288 с.
23. Колесник І. І. Українська історіографія (XVIII – початок XX століття). – Київ, 2000. – 256 с.
24. Константин II князь Острожский // Вестник Западной России. – Вильна, 1869. – С.1–28, 39–59, 79–97.
25. Коцур В. П., Коцур А. П. Історіографія історії України: Курс лекцій. – Чернівці, 1999. – 520 с.
26. Кралюк П. М., Пасічник І. Д., Якубович М. М. Острозька академія в філософській культурі України: [монографія]. – Острог, 2014. – 482 с.
27. Кралюк П. Острозька академія та Острозька Біблія: історико-філософський контекст // Наукові записки Національного університету «Острозька академія»: Історичні науки. – Острог, 2011. – Вип.18. – С.3–13.
28. Кралюк П. Острозька академія: основні етапи розвитку. Острозька академія XVI – XVII століття // Енциклопедія. – Острог, 2011. – С.299–307.
29. Левитський А. Константинъ Констанътиновичъ князь Острожский – доблестный защитникъ православія и охранитель интересовъ православной Церкви // Волинскія епархіальныя ведомости. Часть неофіціальна. – 1908. – №8, 10, 11, 12, 13. – С.157–161, 179–186, 207–213, 263–267, 223–228, 243–247.
30. Лихач Е. Острожский князь Константин (Василий) Константинович. Русский биографический словарь. – Санкт-Петербург, 1902. – Т.12. – С.457–468.
31. Максимович М. А. Письма о князьях Острожских (Къ графинѣ А. Д. Блудовой) // Собрание сочинений. Отдѣлъ историческій. – Киев, 1876. – Т.1. – С.164–195.
32. Максимович М. А. Письма о князьях Острожскихъ къ графинѣ А. Д. Блудовой. – Киев, 1866. – 54 с.
33. Манько М. Дев'ятсотлітній Острог: історико-краєзнавчий нарис. – Острог, 2000. – 52 с.
34. Мицько І. Острозька слов'яно-греко-латинська академія (1576–1636). – Київ, 1990. – 192 с.
35. Мьльников А. С. Острожская Библия и некоторые аспекты этнокультурного развития славянских народов в XVI в. // Федоровские чтения 1981. – Москва, 1985. – С.23–34.
36. Мышко И. З. Острожский культурно-просветительный центр // Федоровские чтения 1981. – Москва, 1985. – С.57–65.
37. Острожская школа. Энциклопедическій словарь. – С.–Петербург, 1897. – Т.22. – С.364.
38. Пасічник І. Князь Василь-Костянтин Острозький (біля 1524/1525–1608) // Острозькі просвітники XVI–XX ст. – Острог, 2000. – С.5–16.
39. Предтечевскій Н. А. Значеніє князя Константина Константиновича Острожскаго в історіи Западної – русскої Церкви и народности. – Вильна, 1913. – 27 с.
40. Равчук Г. Острог і його околиці. – Львів, 1960. – 160 с.
41. Сендульскій А. Д. Городъ Острогъ // Волинскія епархіальныя вѣдомости. Часть неофіціальна. – 1882. – №3, 4, 5. – С.39–57, 73–86, 100–119.
42. Стратій Я. Значення Острозького культурно-освітнього осередку для розвитку української духовної культури і філософської думки на зламі XVI–XVII ст. // Острозька давнина. – Львів, 1995. – Т.1. – С.90–96.
43. Тесленко І. Шляхетська нерухома власність у «нижньому» острозькому замку (пригородку) наприкінці XVI – на початку XVII ст. // Студії і матеріали з історії Волині. 2009. – Кременець, 2009. – С.192–225.
44. Тимошенко Л. Генеза та ідея Острозької академії у світлі історіографії та нових гіпотез // Острозька Давнина. Науковий збірник. – Остріг, 2014. – Вип.3. – С.148–191.
45. Титов О. І. Благоверный князь Константинъ Константинович Острожский, ревнитель православія и защитникъ русской народности въ З. Руси. (1527–1608–1908 г.г.). – Киев, 1908. – 37 с.
46. Ульяновський В. І. Василь-Костянтин Острозький: історичний портрет у галереї предків та нащадків. – Київ, 2012. – 1411 с.
47. Харлампович К. Западнорусскія Православныя школы XVI и начала XVII вѣка, отношеніє ихъ къ инославнымъ, религиозное обученіє въ нихъ и заслуги ихъ въ дѣлѣ защиты православной вѣры и церкви. – Казань, 1898. – 524 с.
48. Шпізель Р. Самуель Едельс (Маршье) (1555–1632) // Острозькі просвітники XVI–XX ст. – Острог, 2000. – С.155–159.
49. Шпізель Р. Ян Лятош (Лятос) (1539–1608) // Острозькі просвітники XVI–XX ст. – Острог, 2000. – С.61–66.
50. Яковенко Н. М. Нарис історії середньовічної та ранньомодерної України. – Київ, 2009. – 584 с.
51. Яковенко Н. Нарис історії України з найдавніших часів до кінця XVIII ст. – Київ, 1998. – 380 с.
52. Яремчук В. Острозька академія в історіографічній традиції. Острозька академія XVI–XVII століття // Енциклопедія. – Острог, 2011. – С.293–299.
53. Ясіновський А. Роль Острога в культурних взаєминах України із слов'янами і греками // Острозька давнина. Дослідження і матеріали. – Львів, 1995. – Т.1. – С.97–103.
54. Kardaszewich S. Dzieje dawniejszego miasta Ostroga: Materialy do historii Wolynia. – Warszawa; Krakow, 1913. – 291 s.

References

1. Aranovych O. Ostroz'ka akademija // Naukovi zapysky Universytetu «Ostroz'ka Akademija»: Istorychni nauky. – Ostrog, 2000. – Vyp.1. – S.185–186.
2. Batjushkov P. N. Volyn'. Istoricheskija sud'by Jugo-zapadnago kraja. – Sankt-Peterburg', 1888. – 428 s.
3. Vyhovanec' T. Ostroz'ki hramy XVI – seredyny XVII st. // Naukovi zapysky Nacional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademija»: Istorychni nauky. – Ostrog, 2008. – Vyp.13. – S.160–204.
4. Grushevs'kyj M. Istorija Ukrai'ny-Rusy. Tom VI. Zhytje ekonomichne, kul'turne, nacional'ne XIV–XVII vikiv. – Kyi'v–L'viv, 1907. – 674 s.
5. Gudzyak V. Kryza i reforma: Kyi'vs'ka mytropolija, Cargorods'kyj patriarhat i g'enezja Berestejs'koi unii'. – L'viv, 2000. – 426 s.

6. Devjatisot'łhtie pravoslavija na Volyni. 992–1892 g. Chast' I. – Zhitomir', 1892. – 646 s.
7. Dzjarnovych O., Ragauskene R., Teslenko I., Cherkas B. Knjaz i Ostroz'ki. Naukovo-populjarne vydannja. – Kyi'v, 2014. – 280 s.
8. Erusalimskij K. Pravoslavnaia akademija na Volyni v XVI v.: nerealizovannyj proekt knjazja Andreja Kurbskogo // Ostroz'ka Davnina. – Ostrig, 2014. – Vyp.3. – S.113–147.
9. Zhukovich P. Knjaz' Konstantin Konstantinovich Ostrozhs'kij v bor'be s cerkovnoju uniej // Pribavlenija k Cerkovnym vedomostjam. – Sankt–Peterburg, 1908. – №8. – S.353–362.
10. Isaevich Ja. D. Ostrozhs'kaja Biblija kak pamjatnik mezhs'lavjanskij kul'turnykh svjazej // Fedorovskie chtenija 1981. – Moskva, 1985. – S.12–23.
11. Istorija Ukrainskoj SSR v desjati tomah. – Kiev: Nauk. dumka, 1982. – T.2. – 592 s.
12. Isajevych Ja. D. Pershodrukar Ivan Fedorov i vynykennija drukarstva na Ukrai'ni. – L'viv, 1975. – 151 s.
13. Isajevych Ja. Ukrai'ns'ke knygovydannja: vytoky, rozvytok, problemy. – L'viv, 2002. – 520 s.
14. Isajevych Ja. D. Literaturna spadshhyna Ivana Fedorova. – Kyi'v, 1989. – 192 s.
15. Istorija mist i sil Ukrai'ns'koi' RSR. Rovens'ka oblast'. – Kyi'v: AN URSR, 1973. – T.26. – 657 s.
16. K portretu kn. Konstantina Ostrozhs'kogo // Kievskaja starina. – Kiev, 1883. – T.7. – S.523–528.
17. Kalakura Ja. S. Ukrai'ns'ka istoriografija: Kurs lekcij. – Kyi'v, 2004. – 496 s.
18. Kempa T. Kostjantyn Vasyl' Ostroz'kyj (bl. 1524/1525–1608) vojvodja Kyi'vs'kij i marshalok zemli Volyn's'koi'. – Hmel'nyč'kyj, 2009. – 342 s.
19. Knjaz' Konstantyn (Vasylyj) Ostrozhs'kij // Pravoslavnyj sobesednyk. – Kazan', 1858. – Ch.1. – S.365–392, 536–566.
20. Knjaz' Konstantin Konstantinovich Ostrozhs'kij // Troickie listki. – Sergiev Posad, 1908. – S.1–4.
21. Koval's'kij N. Ostrog kak politiko-administrativnyj, jekonomicheskij i kul'turnyj centr XVI v. // Fedorovskie chtenija 1981. – Moskva, 1985. – S.49–56.
22. Koval's'kij M. P. Etjudy z istorii' Ostroga: Narysy. – Ostrog, 1998. – 288 s.
23. Kolesnyk I. I. Ukrai'ns'ka istoriografija (XVIII – pochatok XX stolittja). – Kyi'v, 2000. – 256 s.
24. Konstantin II knjaz' Ostrozhs'kij // Vestnik Zapadnoj Rossii. – Vil'na, 1869. – S.1–28, 39–59, 79–97.
25. Kocur V. P., Kocur A. P. Istorografija istorii' Ukrai'ny: Kurs lekcij. – Chernivci, 1999. – 520 s.
26. Kraljuk P. M., Pasichnyk I. D., Jakubovych M. M. Ostroz'ka akademija v filosof's'kij kul'turi Ukrai'ny: [monografija]. – Ostrog, 2014. – 482 s.
27. Kraljuk P. Ostroz'ka akademija ta Ostroz'ka Biblija: istoryko-filosofs'kij kontekst // Naukovi zapysky Nacional'nogo universytetu «Ostroz'ka akademija»: Istoryčni nauky. – Ostrog, 2011. – Vyp.18. – S.3–13.
28. Kraljuk P. Ostroz'ka akademija: osnovni etapy rozvytku. Ostroz'ka akademija XVI – XVII stolittja // Encyklopedija. – Ostrog, 2011. – S.299–307.
29. Levitskij A. Konstantin' Konstan'tinovich' knjaz' Ostrozhs'kij – doblestnyj zashhitnik' pravoslavija i ohranitel' interesov' pravoslavnoj Cerkvi // Volynskija eparhial'nyja vedomosti. Chast' neoficial'naja. – 1908. – №8, 10, 11, 12, 13. – S.157–161, 179–186, 207–213, 263–267, 223–228, 243–247.
30. Lihach E. Ostrozhs'kij knjaz' Konstantin (Vasilij) Konstantinovich. Russkij biograficheskij slovar'. – Sankt–Peterburg, 1902. – T.12. – S.457–468.
31. Maksimovich M. A. Pis'ma o knjaz'jah' Ostrozhs'kih' (K' grafina A. D. Bludovoj) // Sobranie sochinenij. Otdel' istoricheskij. – Kiev', 1876. – T.1. – S.164–195.
32. Maksimovich M. A. Pis'ma o knjaz'jah' Ostrozhs'kih' k' grafina A. D. Bludovoj. – Kiev', 1866. – 54 s.
33. Man'ko M. Dev'jatsotlittnij Ostrog: istoryko-krajeznavchij narys. – Ostrog, 2000. – 52 s.
34. Myc'ko I. Ostroz'ka slov'jano–greko–latyn's'ka akademija (1576–1636). – Kyi'v, 1990. – 192 s.
35. Myl'nikov A. S. Ostrozhs'kaja Biblija i nekotorye aspekty jetnokul'turnogo razvitija slavjanskij narodov v XVI v. // Fedorovskie chtenija 1981. – Moskva, 1985. – S.23–34.
36. Myc'ko I. Z. Ostrozhs'kij kul'turno–prosvetitel'nyj centr // Fedorovskie chtenija 1981. – Moskva, 1985. – S.57–65.
37. Ostrozhs'kaja shkola. Jenciklopedicheskij slovar'. – S.–Peterburg', 1897. – T.22. – S.364.
38. Pasichnyk I. Knjaz' Vasyl'–Kostjantyn Ostroz'kyj (bilja 1524/1525–1608) // Ostroz'ki prosvitnyky XVI–XX st. – Ostrog, 2000. – S.5–16.
39. Predtečevskij N. A. Znachenie knjazja Konstantina Konstantinoviča Ostrozhs'kago v' istorii Zapadnoj – russkoj Cerkvi i narodnosti. – Vil'na, 1913. – 27 s.
40. Ravchuk G. Ostrog i jogo okolyci. – L'viv, 1960. – 160 s.
41. Sendul'skij A. D. Gorod' Ostrog' // Volynskija eparhial'nyja v'edomosti. Chast' neoficial'naja. – 1882. – №3, 4, 5. – S.39–57, 73–86, 100–119.
42. Stracij Ja. Znachenija Ostroz'kogo kul'turno–osvitn'ogo oseredku dlja rozvytku ukrai'ns'koi' duhovnoi' kul'tury i filosof's'koi' dumky na zlami XVI–XVII st. // Ostroz'ka davnina. – L'viv, 1995. – T.1. – S.90–96.
43. Teslenko I. Shljahet's'ka neruhoma vlasnist' u «nyzhn'omu» ostroz'komu zamku (prygorodku) naprykinci XVI – na pochatku XVII st. // Studii' i materialy z istorii' Volyni. 2009. – Kremeneč', 2009. – S.192–225.
44. Tymoshenko L. Geneza ta ideja Ostroz'koi' akademii' u svitli istoriografii' ta novykh gipotez // Ostroz'ka Davnina. Naukovyj zbirnyk. – Ostrig, 2014. – Vyp.3. – S.148–191.
45. Titov' O. I. Blagovernij knjaz' Konstantin' Konstantinovich' Ostrozhs'kij, revnitel' pravoslavija i zashhitnik russkoj narodnosti v' Z. Rusi. (1527–1608–1908 g.g.). – Kiev', 1908. – 37 s.
46. Ul'janov's'kij V. I. Vasyl'–Kostjantyn Ostroz'kyj: istoryčnyj portret u galerei' predkiv ta nashhadkiv. – Kyi'v, 2012. – 1411 s.
47. Harlampovich' K. Zapadnorusskija Pravoslavnyja shkoly XVI i nachala XVII v'vka, otnošenie ih' k' inoslavnym', religioznoe obuchenie v' nih' i zaslugi ih' v' d'ěl' zashhity pravoslavnoj v'vry i cerkvi. – Kazan', 1898. – 524 s.
48. Shpizel' R. Samuel' Edel's (Marshue) (1555–1632) // Ostroz'ki prosvitnyky XVI–XX st. – Ostrog, 2000. – S.155–159.
49. Shpizel' R. Jan Ljatosh (Ljatos) (1539–1608) // Ostroz'ki prosvitnyky XVI–XX st. – Ostrog, 2000. – S.61–66.
50. Jakovenko N. M. Narys istorii' sereďn'ovichnoi' ta rann'omodernoi' Ukrai'ny. – Kyi'v, 2009. – 584 s.
51. Jakovenko N. Narys istorii' Ukrai'ny z najdavnišykh chasiv do kincia XVIII st. – Kyi'v, 1998. – 380 s.
52. Jaremchuk V. Ostroz'ka akademija v istoriografichnij tradicii'. Ostroz'ka akademija XVI–XVII stolittja // Encyklopedija. – Ostrog, 2011. – S.293–299.
53. Jasynov's'kij A. Rol' Ostroga v kul'turnykh vzajemnykh Ukrai'ny iz slov'janamy i grekamy // Ostroz'ka davnina. Doslidzhenija i materialy. – L'viv, 1995. – T.1. – S.97–103.
54. Kardaszewich S. Dzieje dawniejszego miasta Ostroga: Materialy do historii Wolynia. – Warszawa; Krakow, 1913. – 291 s.

Skokov O. D., master in history (Ukraine, Ostroh),
oleksandrskokov@i.ua

The time of foundation of the educational institution in the town of Ostroh in the historiography of the mid XIX – the beginning XXI centuries

In this article, the author examines the intellectual context of the scholar literature from the mid XIX – about to XXI centuries. Also there analyses the scholar papers on the establishment of the educational institution in Ostroh. To achieve there aims there were used chronological, historical and historiographical methods. After the historiographical analysis of scholars papers during that period, we can have reached a conclusion that the prewar scholars did not explained their point of view on the events of the 70–80th of the XVI century. From the other hand, the soviet historians tried to set a concrete date of this institutional establishment, moreover they explained their point of view. Nowadays historiography has as many data-driven articles as argument-driven articles on the educational establishment in Ostroh.

Keywords: Ostroh educational institution, scholar, historiography.

* * *